

СТ А Н О В И Щ Е

От: *проф. д-р Еленита Кирилова Великова;*
УНСС, КАТЕДРА „ИКОНОМИКА НА ТУРИЗМА“;
Научна специалност „Икономика и управление (Туризъм)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** в професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост и творчески индустрии)“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Валери Валентинова Костова*
Тема на дисертационния труд: *„Интелектуална собственост в приложните изкуства - идентифициране и пазарна реализация“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 2690 от 13.10.2023 г. на Зам.-Ректора по НИД и МС на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ На Бизнес факултета* на УНСС по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост в творческите индустрии)“, професионално направление 3.8. Икономика съгласно Заповед № 742/31.03.2020 г. на Ректора на УНСС. Обучението е осъществено в *редовна* форма с едно удължение през периода 04.03.2020-04.10.2023 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е с общ обем от 200 страници компютърно набран текст. От тях 168 са страници основен текст, (състоящ се от: 6 страници увод, 158 страници три глави, 4 страници заключение), 6 страници – списък на използваната литература, 16 страници приложения. Библиографският апарат включва 130 литературни източника на

български и чуждестранни автори, нормативни документи и интернет източници. В текста се съдържат 5 таблици и 33 фигури. В структурно отношение трудът е съставен от три глави, увод и заключение. В тях последователно са разгледани същността и особеностите на приложните изкуства като творческа дейност и на произведенията на приложните изкуства като интелектуален продукт, закрилата на произведенията на приложните изкуства като интелектуална собственост и пазарната им реализация. Темата на дисертационния труд е формулирана добре. Значимостта и актуалността ѝ са ясно обосновани, предвид „необходимостта от запълване на дефицитите в изследванията на икономическите характеристики и приноса на интелектуалната собственост в различните видове произведения на приложните изкуства“. Докторантът си поставя за цел „да разкрие многообразието от видове произведения на приложните изкуства, да идентифицира комплекса от обекти на интелектуална собственост в тези произведения, начините за тяхната пазарна реализация, както и да предложи модел за управление“. От така определената цел, са изведени и петте изследователски задачи на дисертацията, които последователно са развити и решени. Предметът и обектът на изследване са добре дефинирани, целта и задачите са коректно изведени, като прецизно отразяват извършената изследователска работа от докторанта. Дисертационната теза, че „произведението на приложните изкуства като комплекс от обекти на интелектуална собственост и представляващо в своята същност творчески продукт, притежава икономически потенциал, който трябва да бъде обект на управление“, е развита и доказана с потвърждаването на три хипотези, послужили като основа за разработването на насоки и препоръки към организациите. Със своите достойнства се отличават методологията на изследването, възможностите за изпълнението му и вероятността за постигане за нови научни знания и приноси, ограниченията на обекта и предмета, както и системата от измерители и показатели за анализ, оценка и прогноза и източниците на информационно осигуряване. Изложението и използваната литература показват, че докторантът се е запознал със значителен брой литературни източници. Стилът на дисертацията също е много добър. На структурата на дисертационния труд може да се даде отлична оценка.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертационния труд могат да бъдат очертани редица предимства, които са с научен и научно-приложен характер. Първоначално логично са изяснени терминологично включените в дисертацията термини, въз основа на които в последствие са направени всички анализи и

изследвания. Дефинирана е спецификата на приложните изкуства като творческа дейност, а техните произведения – като творчески и интелектуален продукт. Изведена е авторова класификация на произведенията на приложните изкуства, която обогатява научното познание в изследваната проблематика. В основата на втора част от дисертацията е заложена закрилата на произведенията на приложните изкуства като интелектуалната собственост. Първите две части на дисертационния труд са основа за предложената впоследствие методика за пазарна реализация на тези произведения. Въз основа на значителни аналитични и синтетични методи за анализ се стига до предлагането на концепция за нов модел за управление на произведенията на приложните изкуства. Анализът на резултатите дава възможност за извеждане на коректни, научно-обосновани и практико-приложни изводи за развитието на сектора в страната. Изведеният методически инструментариум дава възможност на докторант Костова да постигне поставената в дисертационния труд основна цел и да реши набелязаните задачи. Разработването на труда установява, че произведенията на приложните изкуства притежават значителен икономически потенциал, който трябва да се управлява по правилен начин за постигане на пазарен успех.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд могат да бъдат отчетени редица приноси с научен и практико-приложен характер. По-конкретно имам предвид следните:

- Проучени, оценени и систематизирани са знания за произведенията на приложните изкуства, произведенията на изящните изкуства и произведенията на занаятите. Изведени са техните особености, обхват, цели, ползите от приложението им и е очертана ролята им като обекти на интелектуалната собственост и икономическия анализ;
- Разработени са авторска концепция и методика за формиране на управленски модел за произведенията на приложните изкуства като интелектуална собственост, доказани въз основа на първични и вторични проучвания;
- Установени и доказани са важни връзки и зависимости между приложните изкуства, интелектуалната собственост и пазарната реализация, като е предложен авторски управленски модел на интелектуалната собственост в приложните изкуства.

Справката за приносите, представена с дисертационния труд, отразява обективно реалните достижения на докторанта. Приемам изцяло изведените приноси.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По вид и брой представените публикации съответстват на обявените от докторанта в приложения списък. Общо са представени четири публикации. Две от тях са доклади, представени на значими научни форуми, а две са статии, публикувана в списания, индексирани във вторични бази данни. Считаю, че тези публикации представят реално постиженията на докторанта и са достатъчно представителни, за да ги огласят пред академичната общност и заинтересованите делови кръгове от практиката.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът достоверно възпроизвежда съдържанието на труда. Подготвен е в обем от 40 страници компютърно набран текст и е съставен от пет части, които в максимална степен отразяват изследователската работа на докторанта.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Въпреки достойнствата на дисертационния труд могат да бъдат очертани и някои слабости, които са характерни за всеки млад изследовател. Те не са особено сериозни и са с препоръчителен характер, което не поставя под съмнение изразените достойнства на дисертационния труд. Препоръчвам в бъдещата си работа докторант Костова да насочи усилията си разработване на практически наръчници за пазарна реализация на произведенията на приложните изкуства.

8. Заключение

В дисертационния труд са поставени ясни цели и задачи, които докторант Костова безспорно е постигнала и изпълнила. Анализите са коректни, препоръките обосновани и произтичащи от резултатите от изследването. Докторантът демонстрира умения за задълбочен и аргументиран анализ, обобщения и критично мислене. Анализиранията дисертация представлява творческо постижение, което като тематика, теоретични обобщения, изводи и препоръки има своето безспорно значение за теорията и практиката на интелектуалната собственост.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Валери Валентинова Костова образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „„Организация и управление извън сферата на материалното производство (интелектуална собственост и творчески индустрии)“, професионално направление 3.8. Икономика.

01.11.2023 г. / гр. София

Подпис:
/проф.д-р Е.Великова/

STATEMENT OF OPINION

By: *Prof. Dr. Elenita Kirilova Velikova;*
UNWE, DEPARTMENT “ECONOMICS OF TOURISM”;
Scientific specialty: “Economics and Management (Tourism)”

Regarding: dissertation submitted for awarding educational and scientific degree “Doctor” in in professional field 3.8. “Economics” in scientific specialty “Organization and management outside the sphere of material production” (Intellectual property in the creative industries) at UNWE.

Author of the dissertation: *Valeri Valentinova Kostova*
Topic of the dissertation: *“Intellectual property in applied arts – identification and market realization”*

Grounds for presenting the opinion: participation in the Science Jury for the defense of the dissertation in compliance with Order No. 2690/13.10.2023 of the Rector of the UNWE.

1. Information about the dissertant

The dissertant has studied at the PhD program of the Department of “Intellectual property and technology transfer” of Business faculty of the UNWE in the PhD program “Organization and management outside the sphere of material production” (Intellectual property in the creative industries), professional field 3.8. “Economics” according to the Order No. 742/31.03.2020 of the Rector of UNWE. The training was carried out in full-time form with one extension during the period 04.03.2020-04.10.2023.

2. General characteristics of the dissertation paper presented

The dissertation has a total volume of 200 pages of computer typed text, 168 pages of the main text (consisting of: 6 pages of introduction, 158 pages of three chapters, 4 pages of conclusion), 6 pages - list of used literature, 16 pages of appendices. The bibliographical apparatus includes 130 references of Bulgarian and foreign authors, normative documents and Internet sources. The

text contains 5 tables and 33 figures. Structurally, the work consists of three chapters, an introduction and a conclusion. In these chapters the nature and peculiarities of applied arts as a creative activity and of works of applied arts as an intellectual product, the protection of works of applied arts as intellectual property and their market realization are successively discussed. The dissertation topic is well formulated. Its relevance and topicality are clearly justified, given the 'need to fill the gaps in research on the economic characteristics and contribution of intellectual property in different types of works of applied arts'. The PhD student aims to "reveal the diversity of types of works of applied arts, identify the complex of intellectual property objects in these works, the ways of their market realization, and propose a model for management". From the objective thus defined, the five research tasks of the dissertation are derived and sequentially developed and solved. The subject and object of study are well defined, the aim and objectives are correctly stated, accurately reflecting the research work carried out by the PhD student. The dissertation thesis that "the work of applied arts as a complex of objects of intellectual property and representing in its essence a creative product, has economic potential, which should be the object of management" is developed and proved by the confirmation of three hypotheses, which served as the basis for the development of guidelines and recommendations to organizations. The methodology of the research, the possibilities for its implementation and the probability of achieving new scientific knowledge and contributions, the limitations of the object and subject, as well as the system of measures and indicators for analysis, evaluation and forecast and the sources of information support are distinguished by their merits. The statement and the literature used show that the PhD student has consulted a significant number of literature sources. The style of the dissertation is also very good. The structure of the dissertation can be rated excellent.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

A number of advantages can be outlined in the dissertation, which are of a scientific and scientific-applied results. Initially, the terminological terms included in the dissertation have been logically clarified, on the basis of which all analyses and research have been subsequently conducted. The specificity of applied arts as a creative activity and their works as creative and intellectual products is defined. The author's classification of the works of applied arts is brought out, which enriches the scientific knowledge in the studied problematics. The second part of the thesis is based on the protection of works of applied arts as intellectual property. The first two parts of the dissertation form the basis for the subsequently proposed methodology for the marketisation of these works. Based on significant analytical and synthetic methods of

analysis, a concept for a new model for the management of works of applied arts is proposed. The analysis of the results enables the derivation of correct, scientifically based and practically applicable conclusions for the development of the sector in the country. The developed methodological toolkit enables doctoral student Kostova to achieve the main goal set in the dissertation and to solve the set tasks. The development of the thesis establishes that the works of applied arts have a significant economic potential, which must be managed in the right way to achieve market success.

4. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

A number of contributions of scientific and scientific-applied nature can be reported in the dissertation. In particular, I mean the following:

- Knowledge about works of applied arts, works of fine arts and works of crafts are studied, evaluated and systematized. Their characteristics, scope, purposes, benefits of their application are outlined and their role as objects of intellectual property and economic analysis is delineated;
- The author's concept and methodology for the formation of a management model for works of applied arts as intellectual property have been developed, proven on the basis of primary and secondary research;
- Important links and dependencies between applied arts, intellectual property and market realization are established and proved, and an author's management model of intellectual property in applied arts is proposed.

The statement of contributions submitted with the dissertation objectively reflects the actual achievements of the doctoral candidate. I fully accept the contributions listed.

5. Evaluation of publications on the dissertation

In terms of type and number, the publications submitted correspond to those announced by the PhD student in the attached list. A total of four publications have been submitted. Two of them are papers presented at major scientific forums and two are articles published in journals indexed in secondary databases. I believe that these publications represent real achievements of the PhD student and are representative enough to make them known to the academic community and interested business circles of practice.

6. Evaluation of the Abstract

The submitted abstract is comprehensive and fully corresponds to the content of the dissertation. The abstract faithfully reproduces the content of the work. It has been prepared in a volume of 40 pages of computer-typed text and is composed of five parts, which reflect the PhD student's research work as much as possible.

7. Critical comments, recommendations and questions

Despite the merits of the dissertation, some weaknesses can be outlined, which are typical for any young researcher. They are not particularly serious and are of a recommendatory nature, which does not call into question the expressed merits of the thesis. I recommend that in her future work PhD student Kostova should direct her efforts to developing practical guides for the market realization of works of applied arts.

8. Conclusion

In the dissertation there are clear goals and objectives, which doctoral student Kostova has undoubtedly achieved and fulfilled. The analyses are correct, the recommendations justified and arising from the results of the research. The PhD student demonstrates skills of thorough and reasoned analysis, generalizations and critical thinking. The dissertation under analysis represents a creative achievement which, in terms of its subject matter, theoretical generalizations, conclusions and recommendations, has its undeniable significance for the theory and practice of intellectual property.

All this gives me grounds to propose to the distinguished members of the scientific jury to award Valeri Valentinova Kostova the educational and scientific degree “Doctor” in the scientific specialty “Organization and management outside the sphere of material production” (Intellectual property in the creative industries), professional field 3.8. Economics.

01/11/2023/ Sofia

Signature:

/ Prof. Dr. E. Velikova /